

Ключові слова: урбанізаційні процеси, сільськогосподарське землекористування, урбанізація, продуктивний потенціал земель, урбанізовані території

УРБАНИЗАЦИОННЫЕ ПРОЦЕССЫ КАК ФАКТОР СНИЖЕНИЯ ПРОИЗВОДИТЕЛЬНОГО ПОТЕНЦИАЛА СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОГО ЗЕМЛЕПОЛЬЗОВАНИЯ

Л. А. Гунько, И. Г. Колганова

Аннотация. Рассмотрена сущность урбанизации и установлены урбанизационные факторы снижения производительного потенциала сельскохозяйственного землепользования в Украине. Рассмотрены основные подходы зарубежных и отечественных исследователей к толкованию понятия урбанизация. Проанализированы особенности урбанизационных процессов в разрезе регионов. В результате проведенного исследования сделан вывод, что масштабные урбанизационные процессы влияют на снижение производительного потенциала сельскохозяйственного землепользования, поэтому дальнейшее развитие сельскохозяйственного землепользования необходимо формировать, учитывая эти факторы.

Ключевые слова: урбанизационные процессы, сельскохозяйственное землепользование, урбанизация, продуктивный потенциал земель, урбанизированные территории

УДК 331:338

МОДЕЛЮВАННЯ РЕНТАБЕЛЬНОСТІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ПРОДУКЦІЇ

Є. І. СИМОНЕНКО, кандидат економічних наук

Національний університет біоресурсів і природокористування України

Анотація. Розглянуто проблему моделювання рентабельності сільськогосподарської продукції і вплив факторів, які її формують. Побудовано моделі залежності рентабельності виробництва зернових і зернобобових культур залежно від валового збору і середніх цін реалізації. Аналіз побудованих моделей свідчить про те, що вирішальним фактором є середні ціни реалізації.

Ключові слова: рентабельність, валовий збір, урожайність, моделювання, прогнозування

Зернове виробництво є основою агропромислового комплексу. Воно визначає обсяги пропозиції та вартість основних видів продовольства, формує валютні доходи держави за рахунок експорту. Зерновиробництво є базою та

джерелом збалансованого розвитку агропромислового комплексу та основою аграрного експорту [4]. Останніми роками рівень валового збору зернових та зернобобових культур дещо підвищився, але залишається нестабільним. У 2014 р. валовий збір зернових та зернобобових становив 63 051,3 тис. т (пшениці – 22 279,3 тис. т), у 2015 р. валовий збір зернових та зернобобових – 60 125,8 тис. т (пшениці 26 532,1 тис. т), у 2016 р. валовий збір зернових та зернобобових – 66 088 тис. т (пшениці – 26 043,4 тис. т).

Рентабельність виробництва зернових та зернобобових залежить від валових зборів, середніх цін реалізації і відповідає їхнім коливанням. У 2014 р. рівень рентабельності виробництва зернових та зернобобових становив 25,7%, у 2015 р. – 42,67%, у 2016 р. – 37,8%. Ефективність виробництва зернових в Україні досягається, коли мінімальна рентабельність виробництва зерна має становити 20%, а раціональна – у розмірі 40% [3]. Зменшення обсягів виробництва і рівня рентабельності виробництва зернових та зернобобових зумовлена відсутністю дієвих економічних стимулів для їх виробництва та управління.

Урожайність є важливим фактором, зміна якого формує показники посівних площ, валового збору, ціни, рентабельності, обсягу експортних поставок. На основі врожайності розраховується валовий збір, але зв'язок між цими показниками не може бути функціональним, оскільки вона обчислюється як відношення валового збору до фактично зібраної площі. Дії несприятливих кліматичних факторів призводять до зменшення врожайності сільськогосподарських культур, але втрати валових зборів мають більш негативну динаміку. Згідно з нашими розрахунками (рис.1), коефіцієнт кореляції між урожайністю та валовим збором зернових і зернобобових культур в Україні дорівнює $R = 0,54$, що свідчить про помірний зв'язок. Модель полінома другого порядку описує більш точно зв'язок між досліджуваними ознаками. Рентабельність зерновиробництва безпосередньо залежить від ціни зерна. Питання ціни на зерно є соціально-політичним, що заважає його об'єктивному вирішенню. Державна політика щодо зернового ринку є недостатньо прогнозованою та стабільною. Не розроблені механізми державного регулювання зернового ринку, призначені для ефективного реагування ринковими методами на впливи світового ринку. Науково не обґрунтовані механізми адміністративного обмеження експорту зерна, часте застосування яких зменшує прибутки або ж приносить збитки учасникам зернового ринку і негативно впливає на імідж країни на світових ринках зерна. На нашу думку, такі заходи мають застосовуватися лише у разі загрози продовольчій безпеці держави.

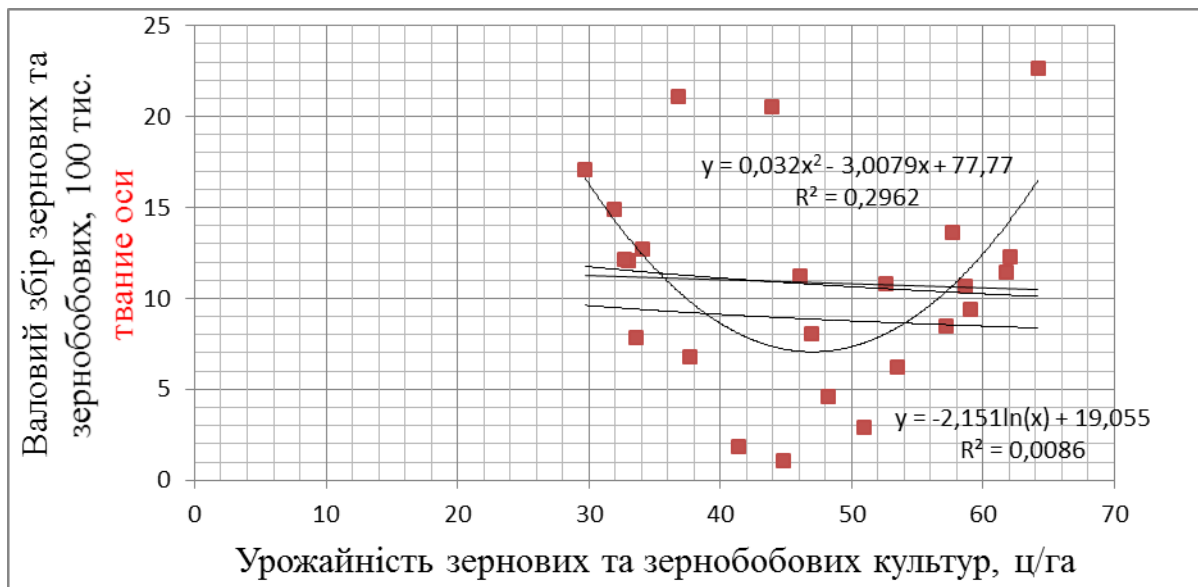

Рис. 1. Залежність між валовим збором зернових і зернобобових культур та врожайністю

Необхідною умовою стабілізації зерновиробництва також є розробка надійного науково-методичного супроводу. Моделі, які адекватно описують процеси, існуючі в системі зерновиробництва та перевірені на практиці методи прогнозування врожайності й рентабельності, є ефективним інструментарієм прийняття рішень та вжиття заходів, спрямованих на підвищення ефективності виробництва та зменшення рівня ризику. Особливо важливу роль відіграє середньострокове прогнозування динаміки зерновиробництва і, зокрема, прогнозування виробництва озимої пшениці, яка має стратегічне значення для харчової галузі.

У Законі України «Про державне прогнозування та розроблення програм економічного і соціального розвитку України» [1] підкреслено важливість розробки середньострокових прогнозів обсягу та ефективності виробництва в різних галузях економіки, визначення тенденцій та напрямів розвитку відповідної галузі протягом середньострокового періоду. Середньострокові прогнози з періодом упередження 1 рік і більше дають змогу заздалегідь приймати виважені рішення, спрямовані на підвищення ефективності зерновиробництва та забезпечення продовольчої безпеки країни.

Низька культура землеробства зумовлює залежність урожайності сільськогосподарських культур від кліматичних умов. Значні коливання пропозиції зернових та зернобобових культур приводять до значних цінових коливань і, як наслідок, до коливань рентабельності галузі.

Виробництво зернових та зернобобових культур визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства, формує валютні доходи держави за рахунок експорту продукції. Відповідні коливання середніх цін реалізації зернових і зернобобових культур та їх рентабельності (рис. 2).

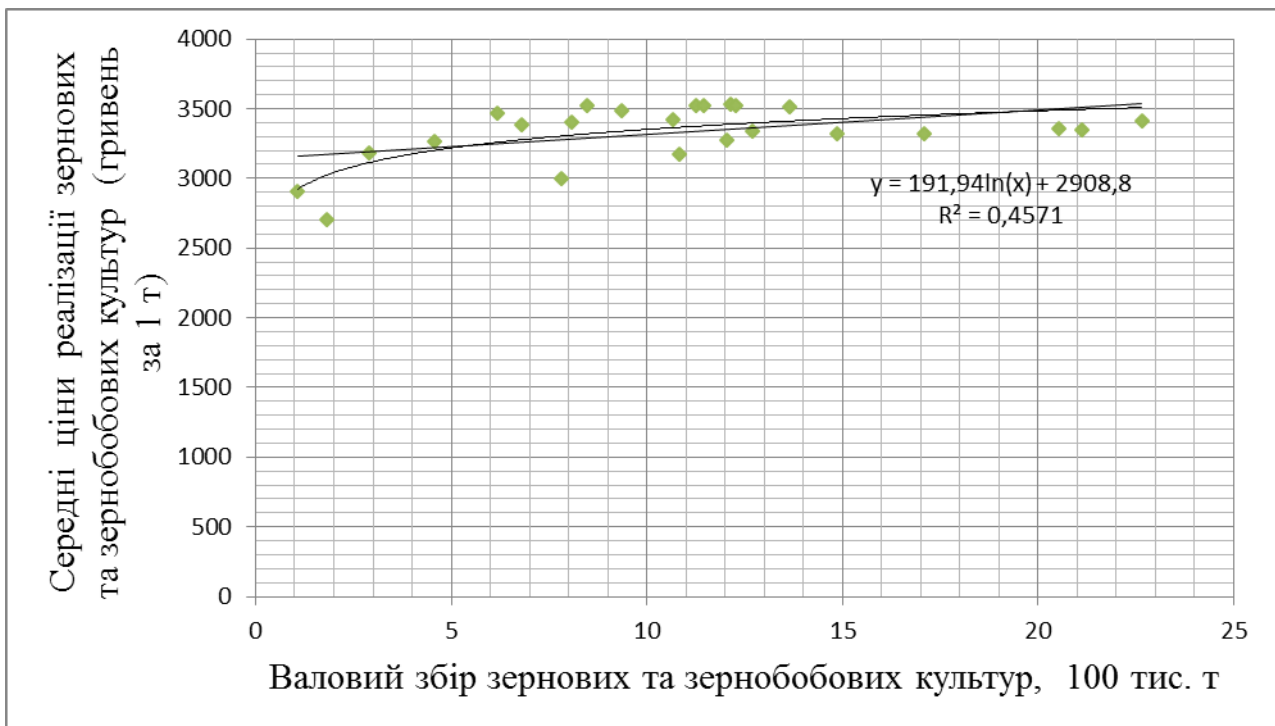

Рис. 2. Залежність середніх цін реалізації зернових та зернобобових культур від валових зборів

Модель рентабельності зернових та зернобобових культур будується на основі фактора, який більш суттєво впливає на результативну ознаку – це динаміка валового збору. Статистичний аналіз валового збору та рентабельності зернових і зернобобових культур (рис. 3) показує, що рентабельність більш точно описує степенева модель з рівнем коефіцієнта детермінації на рівні 0,197. Такий низький рівень цього коефіцієнта пояснюється тим, що рівень рентабельності у поточному маркетинговому році визначається не лише валовим збором, але й валовим збором минулого року [2].

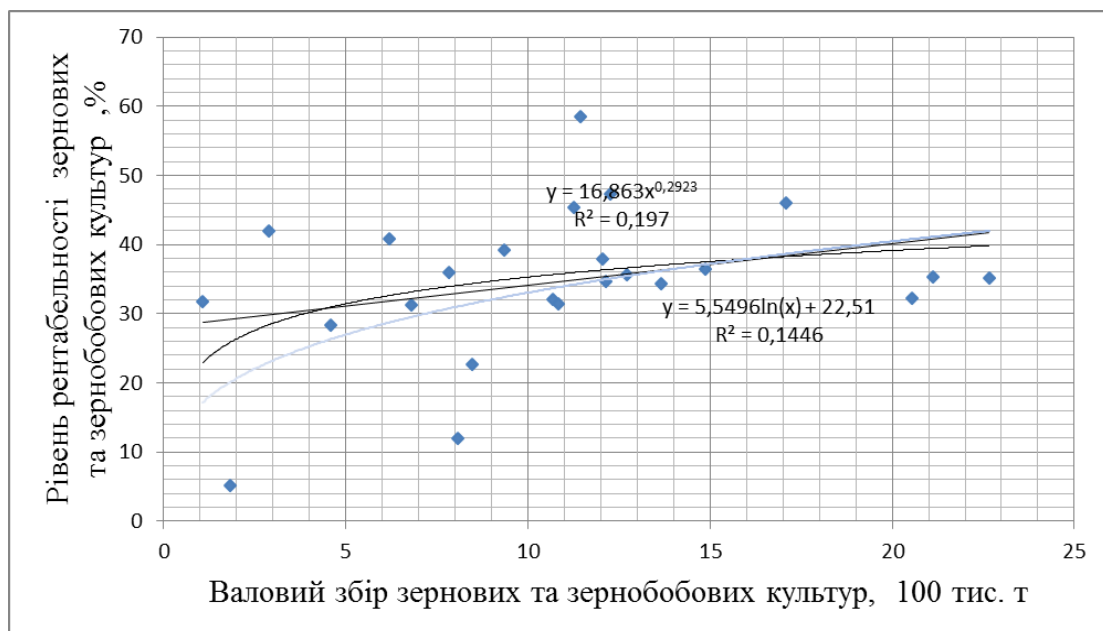

Рис. 3. Залежність рівня рентабельності зернових та зернобобових культур від валових зборів

За законом попиту і пропозиції високий валовий збір формує зменшення ціни на продукцію і тому виробництво зернових і зернобобових культур буде рентабельним у регіонах з низькою собівартістю виробництва. Активна державна політика підтримки сільського господарства може збалансувати коливання ціни і рентабельності виробництва зернових і зернобобових культур.

Виробництво зернових та зернобобових культур визначає обсяги, пропозиції та вартість основних видів продовольства, формує валютні доходи держави за рахунок експорту продукції (рис. 4).

Нестабільність урожайності зернових та значні коливання рентабельності збільшують невизначеність і ризик інвестиційних рішень і відлякують потенційних інвесторів. Інтелектуальним підґрунтям прийняття рішень в аграрному секторі має стати надійне середньострокове прогнозування врожайності, ціни на зерно та рентабельності виробництва. Побудова надійної прогнозної моделі врожайності зернових та зернобобових культур дає змогу будувати прогнозне оцінювання майбутньої рентабельності виробництва.

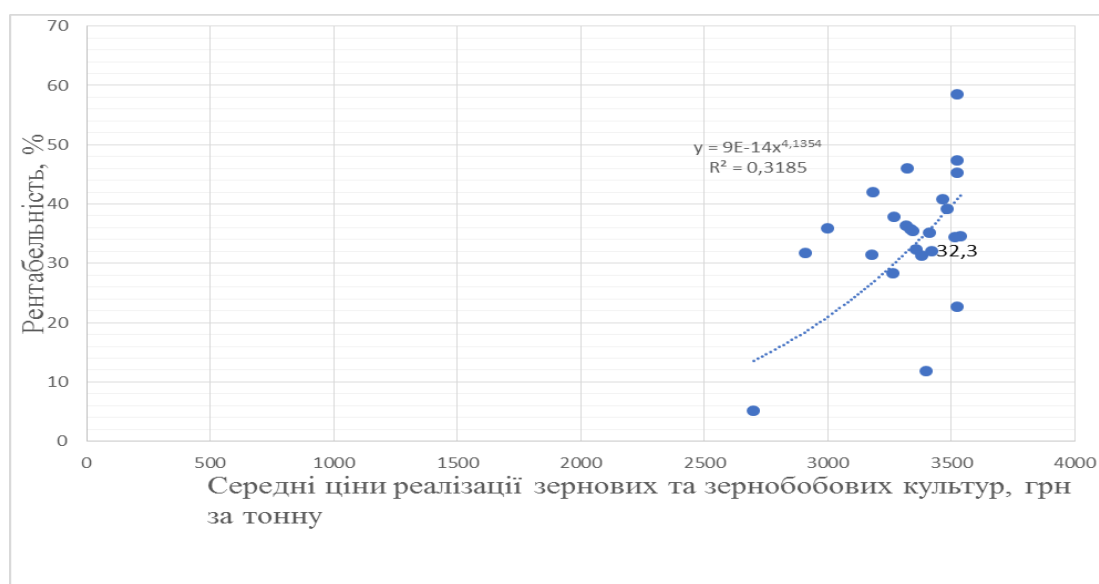

Рис. 4. Залежність рівня рентабельності від середніх цін реалізації зернових та зернобобових культур, 2016 рік

Прогнозні моделі рентабельності є інструментом оцінювання ступеня ризику зерновиробництва. Якщо з використанням даної моделі буде отримано прогноз низької або негативної рентабельності, це є підставою для вжиття організаційних заходів, метою яких буде зменшення потенційних фінансових втрат.

Список використаних джерел

1. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/37-15>
2. Грицюк П. М. Аналіз, моделювання та прогнозування динаміки врожайності озимої пшениці в розрізі областей України : монографія / П. М. Грицюк. – Рівне : НУВГП, 2010. – 350 с.
3. Єдина комплексна стратегія та план дій розвитку сільського господарства та сільських територій в Україні на 2015–2020 роки [Електронний ресурс]. – Режим доступу : / <http://www.minagro.kiev.ua/page/?5216>

4. Концепція державної цільової програми розвитку аграрного сектору економіки на період до 2020 року [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://minagro.gov.ua/uk/>

References

1. [Elektronnyi resurs. Available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/37-15>
2. Hrytsiuk P. M. Analiz, modeliuvannia ta prohnozuvannia dynamiky vrozhaivosti ozymoi pshenytsi v rozrizi oblastei Ukrainy : monohrafiia / P. M. Hrytsiuk. – Rivne : NUVHP, 2010. – 350 s.
3. Iedyna kompleksna stratehiia ta plan dii rozvytku silskoho hospodarstva ta silskykh terytorii v Ukraini na 2015–2020 roky Available at: <http://www.minagro.kiev.ua/page/?5216>
4. Kontsepsiia derzhavnoi tsilovoi prohramy rozvytku ahrarynoho sektoru ekonomiky na period do 2020 Available at: <http://minagro.gov.ua/uk/>

МОДЕЛИРОВАНИЕ РЕНТАБЕЛЬНОСТИ СЕЛЬСКОХОЗЯЙСТВЕННОЙ ПРОДУКЦИИ

Е. И. Симоненко

Аннотация. Рассмотрена проблема моделирования рентабельности сельскохозяйственной продукции и влияние формирующих ее факторов. Построены модели зависимости рентабельности производства зерновых и зернобобовых культур от валового сбора и средних цен реализации. Анализ построенных моделей свидетельствует о том, что решающим фактором являются средние цены реализации.

Ключевые слова: рентабельность, валовой сбор, урожайность, моделирование, прогнозирование

MODELING THE CAPACITY OF AGRICULTURAL PRODUCTION

O. Symonenko

Abstract. The problem of modeling the profitability of agricultural products and the influence of factors that shape it are considered. Models of the dependence of the profitability of grain and legume crops production from gross collection and average prices of sales are constructed. The analysis of the built models testifies that the deciding factor is average sales prices.

Keywords: profitability, gross collection, productivity, modeling, forecasting